

Summary:

Old barbershops in Požega

Mirjana Šperanda

Old signs in front of Andrija Mihaljević's and Ivan Alaber's barbershops in the town centre take us back to the beginning of the 20th century when Požega live a quiet easy life. The barbershops were places where people got together to talk about current events, politics, sport and so on. There were two famous barbershops in Požega. Antun Mišta's barbershop is at number 15 on the town square. Barber Mišta studied to be a chiropodist and masker in Vienna, and he did masks for operettas performed by the "Vijenac" choir society.

The barbershop still has its original inventory, and has retained its original look. The second barbershop, preserved almost in the same condition as when it was opened in 1920, is the one belonging to Stjepan Najvirt at number 1 Kanižlićeva Street. The wooden fittings were probably made by the carpenter Josip Wolf. Since 1974 the shop has been run by Ivan Alaber. An interesting item is an old electric hair dryer from 1920 which is still in perfect working condition.

It would be good if these two barbershops, which are perhaps unique in Croatia, were to be registered as cultural monuments.

PROPADANJE BAŠTINE - IZMEĐU PAPIRA I STVARNOSTI

Uz izložbu Barokna skulptura iz Kapele sv. Jakova na Očuri

Dvorac Oršić, Gornja Stubica (13. prosinca 1996. - 28. veljače 1997.)

Goranka Kovačić
Muzeji hrvatskog zagorja
Muzej seljačkih buna
Gornja Stubica

O tužni primjer stalnog propadanja Kapele sv. Jakova na Očuri¹, na žalost, nije usamljen u Hrvatskom zagorju, a tako je i u drugim krajevima Hrvatske. Porazna je i činjenica da se nakon što je objekt pod zaštitu stavio Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture 1965. godine, situacija nije bitno promijenila, što samo potvrđuje da državne stručne službe ne mogu efikasno zaštititi kulturno naslijeđe bez suradnje s ostalim relevantnim čimbenicima. Kapela sv. Jakova u cijelosti je teško oštećena, stradala je njezina arhitektura, potpuno su uništene vrijedne gotičke freske, a od nekoć bogata drvorezbarskog inventara preostalo je samo nekoliko veoma oštećenih skulptura koje u blijedim fragmentima govore o njegovoj kvaliteti. U ovom osvrtu zadržat ću se samo na skulpturi, koja je i bila tema izložbe. Sustavno propadanje unutrašnjosti kapele započinje za vrijeme II. svjetskog rata, kada je pogodak bombe uništio krovšte i ošteti unutrašnjost objekta. Međutim, fotografije snimljene neposredno nakon rata² svjedoče o još cjelovitijoj konstrukciji glavnog i dva pobočna oltara, koji su se tada nalazili u crkvi. Usporedba s ranijim fotografijama koje je načinio konzervator Gjuro Szabo prigodom obilaska kapele 1912. godine, ipak pokazuje kako na oba bočna oltara nedostaju oltarne slike.³ U crkvi se više ne nalazi ni barokna propovjedaonica, kao ni drveni barokni reljef Krunjenje Bogorodice, također iz 18. stoljeća, koje je Szabo zatekao i snimio za svog posjeta. Ratno razaranja znatno je oštetilo oltarnu plastiku, no ona je unatoč tome ostala u crkvi, osim gotičkoga kipa Bogorodice s djetetom, koji je prenesen u Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu. Skulptura koja je ostavljena u crkvi i dalje propada. Fotografije dr. Doris Baričević s kraja 60-ih djelomično dokumentiraju tadašnje stanje. No, osamljena polurazrušena kapela zajedno sa svojim inventarom postala je metom vandala koji su preostalu skulpturu sustavno uništavali.⁴ Tako je određen broj skulptura nepovratno nestao, a dio je oštećen do neprepoznatljivosti. Vlač. Branko Bukvić, po dolasku u radobojsku župu kojoj kapela pripada, prenio je ostatak skulpture, teško oštećen i napadnut crvotočinom, u župni dvor. Slikani medaljoni s atike bočnih oltara su u crkvi. Radeći na izložbi Proštenjarske crkve Hrvatskog zagorja, koju sam kao autor postavila u MHZ - Muzeju seljačkih buna u Gornjoj Stubici zajedno s grupom suradnika,⁵ obišla sam i kapelu na Očuri. Ta dva preostala teško oštećena medaljona naveli su nas da ih pokušamo spasiti. Medaljoni⁶ su preneseni iz crkve u muzej i obnovljeni zahvaljujući sredstvima Krapinsko-zagorske županije. Ostatak skulpture iz župnog dvora je fumigiran i očišćen, te izložen na izložbi pod nazivom Barokna skulptura iz kapele sv. Jakova na Očuri. Izložba je zamišljena ne samo kao dokumentiranje sustavnog propadanja umjetničke i kulturne baštine u jednom sakralnom objektu, nego i kao poziv da se slični događaji na

Tri najbolje očuvane skulpture
iz kapele sv. Jakova na Očuri
(snimio: Zvonimir Zagoda)

vrijeme spriječe. Preostala skulptura zahtijeva pozamašne konzervatorske, odnosno restauratorske zahvate, što iziskuje velika novčana sredstva. Kakva će biti njezina daljnja sudbina ovisit će ne samo o akcijama stručnjaka već i o stavu vlasnika, tj. župe Radoboj, te financijskoj potpori lokalnih vlasti. U zajedničkom djelovanju svih relevantnih službi moguće je napraviti pozitivne pomake, o čemu svjedoče i obnovljeni medaljoni. Na žalost, ta koordinacija često izostaje, a naša umjetnička grada sve više propada.

Bilješke:

1. Naziv Očura odnosi se na planinu na kojoj se kapela nalazi, dok je naziv mjesta Gorjani Sutinski u općini Radoboj. Zabunu izaziva postojanje mjesta Očura i istoimenoga kamenoloma koji nisu zemljopisno istovjetni s mjestom na kojem se nalazi Kapela sv. Jakova.
2. Fototeka Državne uprave za zaštitu spomenika kulture, fotografije Marcela Davile, 1947. godina.
3. Na fotografiji se vidi kako su slike istrgnute iz okvira.
4. Pojedine grupe "izletnika" ložile su vatru preostalim drvenim baroknim skulpturama.
5. Među suradnicima bili su istaknuti stručnjaci za pojedina područja sakralne umjetnosti: dr. Đurđica Cvitanović, dr. Doris Baričević, dr. Diana Vukičević-Samaržija, prof. Marija Mirković, dr. Olga Mariuševski, vidi katalog izložbe Proštenjarske crkve Hrvatskog zagorja, Gornja Stubica, 1995.
6. Oštećenja su iznosila oko 35-40% prema izvješću restauratorske radionice Gobeljić, koja je restaurirala medaljone.

Summary:

The decline of our cultural heritage – Between declarations and reality

Goranka Kovačić

The sad example of the constant decline of the Chapel of St Jacob at Očura is not, unfortunately, the only such case in Croatian Zagorje.

The systematic decline of the interior of the chapel began during World War II, when a bomb destroyed the roof and damaged its interior. The decline continued after that time. The solitary chapel with valuable gothic frescoes and its rich engraved woodwork became a target for vandals, so that a number of sculptures have been lost forever.

Two heavily damaged painted medallions from the side altars have been saved, and the sole remaining sculpture requires extensive conservation and restoration work.